

Diccionari de fisioteràpia

Introducció

1. Contextualització de l'obra

El *Diccionari de fisioteràpia* amplia i actualitza el contingut del *Glossari de fisioteràpia*, elaborat per Eva de Cardona i Jordi Esquirol i publicat l'any 2009 pel Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona. La present edició en línia ha comptat amb l'assessorament terminològic del TERMCAT, amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat i amb la col·laboració de les Escoles Universitàries Gimbernat i Tomàs Cerdà.

El *Diccionari de fisioteràpia* ha estat concebut en un context acadèmic i està dirigit especialment a estudiants i docents de fisioteràpia per a un ús didàctic. Per aquest motiu és una obra descriptiva, que s'allunya del format d'un diccionari terminològic convencional per a oferir informació de caràcter més enciclopèdic. Ultra el públic acadèmic, el diccionari també va adreçat a professionals de la salut, fisioterapeutes, pacients i usuaris dels serveis de salut en general.

2. Contingut del diccionari

El *Diccionari de fisioteràpia* recull i defineix 1.818 termes relatius a la fisioteràpia classificats temàticament. Cada article terminològic inclou denominacions en català, castellà i anglès, amb la definició corresponent en català i, en molts casos, notes explicatives. Els termes que fan referència a unitats de mesura inclouen també el símbol corresponent. El diccionari també recull alguns llatínismes d'ús habitual.

criteris de selecció de la nomenclatura

L'obra recull la terminologia utilitzada en la docència i la pràctica professional de la fisioteràpia. Com a norma general, s'han exclòs termes massa genèrics o massa específics de determinats camps com l'anatomia, la fisiologia o la bioquímica, llevat que tinguin un ús molt estès o una importància significativa en l'àmbit de la fisioteràpia.

Els termes s'articulen al voltant d'un arbre de camp, que estructura el contingut de l'obra segons una distribució temàtica.

El diccionari aplega:

- conceptes generals de fisioteràpia i ciències de la salut (*estirament, pressió arterial, teixit*)
- conceptes específics de fisioteràpia i de branques de la medicina i la biologia

- anatomia (*canal carpià, pedicle, xifostern*)
- fisiologia (*arc reflex, facilitació, unitat motora*)
- semiologia, que inclou símptomes (*acinèsia, miàlgia, sensació*) i signes (*cianosi, hipotonia, tumefacció*)
- patologia (*coxa valga, malaltia de Blount, sindactília*)
- exploració i diagnòstic, que inclou aparells i instruments (*escoliómetre, martell, taula d'exploració*) i tècniques (*artroscòpia, mielografia, percussió*)
- terapèutica i prevenció, que inclou aparells i instruments (*cotilla, màser, tisores de Liston*), tècniques (*compressió isquèmica, embenat de vuit, pressoteràpia*) i fàrmacs i medicaments (*analgèsic, inhalació, pomada*)
- corrents conceptuals i metodològics (*concepte Bobath, mètode de Feldenkrais, reflexologia*)
- posicions corporals (*decúbit, posició antiàlgica, supinació*)
- unitats de mesura (*coulomb, joule, volt*)

Contingut de les fitxes terminològiques

Cada fitxa terminològica presenta la informació següent:

- una o més denominacions en català, amb la categoria lèxica corresponent
- equivalents en castellà, amb la categoria lèxica corresponent, i en anglès
- una definició en català
- indicació d'àrea temàtica

Eventualment, les fitxes també poden contenir:

- una o més notes explicatives o d'exemple
- llatínismes
- sigles
- símbols

Exemple:

⊖ volum de reserva expiratori

volum de reserva expiratori, n m
 aire suplementari, n m *sin. compl.*
 VRE, n m *sigla*
 es volumen de reserva espiratorio, n m
 es VRE, n m *sigla*
 en expiratory reserve volume
 en supplemental air
 en ERV *sigla*

<Fisiologia>

Volum d'aire suplementari que es pot expulsar dels pulmons durant una expiració forçada.

Nota: 1. El volum de reserva expiratori és de 1.500 ml.

Nota: 2. L'expiració forçada és la que comporta l'expulsió de l'aire de reserva per l'acció dels músculs abdominals.

3. Criteris metodològics del tractament de les dades

Amb l'objectiu de sistematitzar el treball terminològic, al llarg de l'elaboració del diccionari s'ha seguit un conjunt de criteris pel que fa al tractament de les denominacions en les diferents llengües, les relacions de sinonímia en català i la redacció de les definicions i les notes.

Denominacions catalanes

Els substantius es consignen en singular, llevat que es tracti d'un plural lexicalitzat (per exemple, *dits palmats*). Per als substantius que tenen doble gènere es presenten la forma masculina i la forma femenina completes (*discapacitat* | *discapacitada* n m,f), llevat que coincideixin (*fisioterapeuta* n m,f).

Els adjectius s'entren en la forma masculina singular, amb la indicació de la terminació femenina (*rinofaringi -íngia*), excepte en els adjectius invariables pel que fa al gènere (*condrocosta*).

En el cas que es recullin sinònims, les denominacions catalanes considerades principals apareixen en primer terme, en ordre alfabètic, seguides dels sinònims complementaris, ordenats també alfabèticament. Les sigles, si n'hi ha, es presenten a continuació. Atès el caràcter descriptiu i la voluntat didàctica de l'obra, en alguns casos la sinonímia recollida pot ser extensa per tal de fer palesa la varietat de formes referents a un mateix concepte amb què l'usuari es pot trobar.

Totes les denominacions en català van seguides de la categoria lèxica que els correspon.

Els homògrafs, és a dir, les formes que s'escriuen igual però tenen significats diferents, es recullen en articles terminològics diferents, tants com conceptes designin. Vegeu, per exemple, els termes *embassament* i *innervació*.

Per als termes sintagmàtics s'ha introduït la denominació completa i en el cas que la forma reduïda sigui d'ús habitual s'ha consignat com a sinònim o s'ha fet constar en una nota. És el cas de *via intravenosa* (reducció de *via d'administració intravenosa*) i d'*extensor* (reducció de *múscul extensor*), respectivament.

En l'obra hi apareixen noms propis, que formen part d'algunes denominacions, generalment de malalties i signes, com ara *malaltia de Bekhterev* o *signe de Lasègue*. La grafia d'aquests noms propis s'ha mantingut tal com es recull en la segona edició, en línia, del *Diccionari enciclopèdic de medicina*¹.

¹ ACADÈMIA DE CIÈNCIES MÈDIQUES I DE LA SALUT DE CATALUNYA I BALEARIS; ENCICLOPÈDIA CATALANA; INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari enciclopèdic de medicina* [en línia]. 2a ed. rev. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques: Secció de Ciències i Tecnologia, 2013. <<http://cit.iec.cat/DEM/default.asp?opcio=0>> [Consulta: 28 abril 2015]

Equivalents

El diccionari inclou equivalències en castellà i en anglès. Els equivalents en castellà han rebut el mateix tractament que les denominacions en català pel que fa a la indicació de categoria lèxica, la flexió de gènere en el cas dels adjectius i la indicació del femení en el cas de substantius de doble gènere. Tanmateix, quan es recull més d'una denominació en castellà no s'especifica si la sinonímia és absoluta o complementària, és a dir, no s'especifica quina denominació es considera principal i quina complementària. Per als equivalents en anglès tampoc no s'estableix cap jerarquia en la sinonímia. Tots els equivalents apareixen ordenats alfabèticament, seguits de les sigles en cada llengua, si n'hi ha.

Les denominacions angleses presenten la particularitat que segons la variant (anglès britànic o anglès americà) poden presentar grafies diferents. És el cas, per exemple, del substantiu *hemofília*, que en la variant britànica s'escriu *haemophilia* i en la variant americana, *hemophilia*. En aquest diccionari s'ha optat per recollir únicament la variant americana.

En alguns casos s'han incorporat llatínismes d'ús habitual per a denominar patologies, com ara *genu varu*, que designa el genoll var. En els termes d'anatomia, però, no s'ha inclòs la denominació corresponent a la Terminologia Anatòmica (TA).

Finalment, s'han consignat com a equivalents els símbols del sistema internacional d'unitats corresponents a les unitats de mesura recollides en el diccionari.

Definició

El *Diccionari de fisioteràpia* és una obra pensada especialment per a un ús acadèmic i aquest vessant instructiu s'ha tingut en compte a l'hora de definir els conceptes. Les definicions són explicatives i a banda de recollir els trets característics i diferenciadors de cada concepte afegeixen informacions de caire més enciclopèdic. Amb l'objectiu que les definicions siguin clares, de vegades inclouen formes sinònimes o comparacions. Vegeu els exemples següents:

corregir, v tr

Eliminar, reparar o arreglar un error, un defecte o una imperfecció.

crepitar, v tr

Fer una sèrie de sorolls anàlegs als que fa la llenya quan espetega o als que s'obtenen tirant sal al foc.

Notes

El diccionari conté un bon nombre d'entrades amb una o diverses notes. Les notes s'introdueixen amb finalitats diverses, com ara complementar o matisar la definició, exemplificar un concepte o aclarir aspectes lingüístics. Si n'hi ha més d'una, les notes apareixen numerades.

Segons la naturalesa de la informació que contenen, les notes es classifiquen en conceptuals, relacionals, exemplificadores i lingüístiques:

- Les notes conceptuals aporten informació addicional sobre el concepte que no es recull en la definició.

corea, n f

Discinèsia consistent en moviments involuntaris, ràpids, desordenats, irregulars i exagerats.

Nota: 1. La corea afecta un o diversos músculs i s'associa amb hipotonia muscular i reflexos pendulars, sobretot els rotulars.

Nota: 2. La corea és deguda a una alteració de les neurones del nucli caudat i el putamen, amb disminució de la formació d'acetilcolina i d'àcid γ -aminobutíric (GABA) i preservació de la dopamina.

Nota: 3. Els moviments de la corea recorden els d'una dansa grotesca o tragicòmica.

cotilla, n f

Aparell ortopèdic utilitzat per a millorar les malalties de la columna vertebral o per a immobilitzar-la després d'una intervenció quirúrgica.

Nota: 1. La cotilla pot ser de diferents materials, com la roba, el cuir o el metall, o bé pot ser modelada en guix damunt el malalt.

Nota: 2. La cotilla s'utilitza per a millorar malalties com l'escoliosi, la tuberculosi o la ciàtica.

- Les notes relacionals indiquen la relació d'un terme amb altres termes pròxims des d'un punt de vista conceptual.

sensibilitat superficial, n f

Sensibilitat que informa dels estímuls tàctils, dolorosos i tèrmics que actuen sobre receptors específics de la pell i les mucoses externes.

Nota: La sensibilitat superficial comprèn la sensibilitat dolorosa, la sensibilitat tàctil i la sensibilitat tèrmica.

- Les notes exemplificadores informen dels contextos en què s'usa un terme o d'elements que es classifiquen sota un concepte.

cocontracció, n f

Coordinació de músculs agonistes i antagonistes per tal de mantenir recte un membre.

Nota: La cocontracció fa referència, per exemple, a la coordinació de músculs flexors i extensors.

via d'administració, n f

Forma o punt d'introducció d'un medicament, d'un aliment o d'un medi de contrast radiològic en un organisme.

Nota: Segons les seves característiques (instrument, punt d'entrada, forma del fàrmac, etc.) hi ha diversos tipus de vies d'administració, per exemple, la via inhalatòria, la via intravenosa, la via oral, la via parenteral o la via tòpica.

- Les notes lingüístiques aporten matisos semàntics i informació sobre registres i freqüència d'ús d'una denominació o contenen la denominació de conceptes relacionats.

tríada, n f

Conjunt dels tres símptomes principals que caracteritzen una malaltia.

Nota: La denominació *tríada* designa genèricament un grup de tres entitats, conceptes, noms, etc. i pren significats específics segons l'àmbit. En genètica, per exemple, *tríada* fa referència al conjunt de tres gens i en biologia, al conjunt de tres cèl·lules que resulten d'una divisió meiòtica irregular.

recidivant, adj

recurrent, adj sin. compl.

la **redux**

Dit d'una lesió o d'un símptoma que reapareix espontàniament després de més o menys temps d'haver desaparegut.

Nota: 1. La denominació llatina *redux* s'utilitza sovint en català.

Nota: 2. L'adjectiu *recidivant* es pot utilitzar amb referència a un xancre, per exemple.

cos callós, n m

Massa de substància nerviosa blanca, situada entre els dos hemisferis cerebrals, formada per fibres transverses d'associació interhemisfèrica, que consta d'un segment anterior, un segment mitjà i un segment posterior.

Nota: 1. El segment anterior del cos callós s'anomena *genoll*; el segment mitjà, *tronc*, i el segment posterior, *rodet*.

Nota: 2. El segment anterior acaba en una estructura en forma de bec, anomenada *bec del cos callós*.

4. Propòsit

Confiam que el *Diccionari de fisioteràpia* constitueixi un recurs pràctic en l'àmbit acadèmic per a l'estudi i l'ensenyament d'aquesta disciplina. Esperem, també, que sigui una obra de consulta útil per a fisioterapeutes i altres professionals de la salut, així com per al públic en general. A tots els convidem a utilitzar aquesta terminologia, a difondre-la i a fer-nos arribar els seus suggeriments de millora o actualització a través de la bústia de suggeriments del TERMCAT.

TERMCAT